

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I
INFORMACIÓ LOCAL

ARTESA DE LLEIDA

NÚMERO 151

MAIG - JUNY 1994

LA

FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFORMACIÓ
LOCAL

NÚMERO 151

MAIG -JUNY 1994

EDITA: AGRUPACIÓ
CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDASEGONA ÈPOCA
DIPÒSIT LEGAL : L- 264-1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Ajuntament d'Artesa de Lleida

Membre de:

 ACPC
Associació
Catalana
de la Premsa
ComarcalEls articles que apareixen a
les pàgines de LA FEMOSA
reflecteixen únicament
l'opinió de llurs signants

PÒRTIC

Quan des del poble treballem per l'enfortiment de la cultura que ens és comuna, fent ús quotidià (parlant i escrivint) de la llengua catalana, pensem que sí que la nostra feina és útil encara que, molts cops, sigui feta amb més bona fe que traça. Pensem que hi ha molts pobles i pobles, des de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, amb gent com nosaltres que no vol desanimar-se per la pressió negativa, constant i reaccionària de gent que no vol admetre que la llengua natural d'aquest territori esmentat, no és la castellana o espanyola, perquè aquí parlem lleidatà, mallorquí, valencià, empordanès o com se'n vulgui dir (que el nom tan li fa), però que ens entenem perfectament parlant, cadascú, la seva modalitat de català. Que aquí la llengua castellana és una llengua forastera, imposada a la força i com tot el que és imposat no acaba de agradar ni de ser estimat. La gent dels pobles també tenim (com la de les ciutats) el dret i la obligació de treballar per la nostra cultura encara que sigui des de mitjants d'informació tan modestos com el nostre.

Si ni els *manifestos* ni les declaracions de grups poderosos contraris al nostre reviscolament no ens poden desanimar ni distreure dels nostres objectius, sí que ens desanima la passivitat i la indiferència de molts dels nostres propis conciutadans davant els nombrosos problemes que tenim per a sobreviure com a comunitat d'homes i dones que pertanyem a una cultura diferent de la cultura oficial de l'Estat. És clar que si tots els ciutadans d'aquest territori que des del temps de l'antigor parlem català, estiguéssim ben conscienciats de la importància de mantenir viu el nostre idioma, ja no faria falta parla tan sovint d'enlairar la bandera de la nostra veritable identitat.

Si som aquí, és perquè encara cal que hi siguem, però ens cal el suport continuat de tots per no acabar de desanimar-nos.

LA FEMOSA CUINA

XARRUP (SORBET) DE LLIMONA

INGREDIENTS

2 llimones
200 grs de sucre
1 got d'aigua
2 clares d'ou

La pela de les llimones -solament el groc- es passa per la picadora.

En una cassola ficarem la pela de la llimona, el suc, l'aigua i el sucre i ho passarem pel *minipimer*. A continuació ho posarem al congelador durant 5 hores i ho anirem remenant molt sovint.

Quan es treu s'hi afegeix a poc a poc les clares a punt de neu.

LICOR CREMA DE LLET

INGREDIENTS

1 Kg de sucre
1/2 l. d'alcohol
1/4 l. d'aigua
1 l de llet
Una llimona
1 tub de vainilla

En una garrafa es barregen tots els ingredients amb la llimona trencada a trossets. Es deixa reposar 21 dies, remenant-ho de tant en tant, i després es cola ben colat, sense que quedin restes de blanc i que es vegi el licor amb un color groguet.

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

LA FEMOSA CUINA / 2

NOTES I NOTÍCIES / 4

DIA 29 DE MAIG: DIADA
POPULAR D'AGENÇAMENT DE
MUNICIPIS / 6

Per Alternativa Ecologista

SUPERDEPOR / 7

Per Ignasi Balué i Tomàs

SERÀ L'ALBADA / 9

Per Mireia Arnó i Macià

MOTS ENCREUATS / 10

Per M. N.

JUDO ARTESENC / 12

EY, JOAN!!! / 13

Per Sembay Norimaki

AMIC FELIP / 14

Per Jomaes

EN LES NOSTRES MANS / 15

Per Malkoak

SÀ VIA IGNORÀNCIA / 16

Per Alexis Cardet

AMB POQUES PARAULES / 17

Per Felip Gallart i Fernández

FOLKLORE ARTESENC / 18

Per A. C.

LA PORTADA:

Cercavila dels grallers
alhomenatge als jubilats.

NOTES I NOTÍCIES

FRANCESC MACIÀ - HOMENATGE (6-5-94)

Després de 60 anys de la seva mort, el col·lectiu cultural de Cap Pont, va retre un petit homenatge al fill de les Borges Blanques, Francesc Macià, amb la realització d'una exposició itinerant sobre la seva vida i persona.

El passat dia 6 de maig, l'exposició va arribar a Artesa de Lleida i va ser instal·lada a la planta baixa de Casa la Vila. El mateix dia a les 10 del vespre en Víctor Torres va oferir una xerrada sobre l'Avi de Catalunya a la Sala d'Actes de Casa la Vila.

IIⁿ CAMPIONAT D'AUTOCROS DE CATALUNYA (8-5-94)

Els Amics del Motor d'Artesa de Lleida, organitzat per segon any consecutiu una prova d'autocros puntuable pel Campionat de Catalunya, a les pistes de la Bassa del Pla.

Cal remarcar l'enorme assistència de públic, que tot i no fer un temps massa bo, va

saber aguantar i va gaudir durant tot el matí de l'espectacle de la cursa.

També hem d'elogiar la bona organització de l'entitat per a la celebració de la prova.

NETEGEM 1000 PUNTS A CATALUNYA

Sota aquest *slogan* la Federació de Municipis de Catalunya, va iniciar una campanya en el qual aconvidava a tots els municipis de Catalunya a la celebració d'un dia de neteja d'un punt dels respectius termes municipals.

El nostre municipi també s'hi va afegir, i

el dia 29 de maig va tenir lloc aquest acte al qual van assistir un grapat de persones voluntàries per tal de procurar tenir el nostre terme més net.

En acabar l'Ajuntament va obsequiar a tots els col·laboradors amb una llonganissada.

FESTA D'HOMENATGE AL JUBILAT (15-5-94)

Com cada any en motiu de la festa de Sant Isidre, celebrem a Artesa la **Festa dels Jubilats**. Al llarg de tot el dia s'organitzen una sèrie d'actes per homenatjar a aquest col·lectiu i en alguns dels quals també s'hi dona cabuda a tothom que ho desitgi.

El programa d'Actes que es va seguir fou:

A les 12 del matí Sant Missa i en acabar es va fer la benedicció del terme.

A la una concentració de tots els jubilats

a la Plaça Major i amb la companyia del grup de Grallers d'Artesa van anar fins a la Llar del Poble, on es va obsequiar a tots els presents amb un dinar de germanor.

Després de dinar, van actuar en Jordi Oró, Amado Gallart i els Grallers d'Artesa. I a les 4 de la tarda va tenir lloc el primer concert de la Coral d'Artesa de Lleida.

A les 8 de la tarda va cloure la festa el conjunt CASABLANCA amb un llarg sarau de ball.

MEMBRES DE LA MESA PER LES ELECCIONS DEL 12-6-94

El dia 12 de juny del 1994 es va procedir a l'elecció dels membres que han de formar la mesa local per a les eleccions al Parlament Europeu anunciades per al dia 12 de juny, la qual quedà formada de la següent manera:

TITULARS:

PRESIDENT : ALBA DRUDIS I ORÓ

1ª VOCAL : M. TERESA BETRIU I MIQUEL

2ª VOCAL : M. ROSA MOR SERÓ

SUPLENTS

PRESIDENT : JOAN PARÍS I OLOMI

PRESIDENT : ANTONI CAMBRODI I CORNUDELLA

1ª VOCAL: ANTONIA TORRES I TARAZAGA

1ª VOCAL: ESTANISLAO DRUDIS I PUIG

2ª VOCAL: JOSEP Mª GALLART I BONASTRA

2ª VOCAL: SALVADOR MIR I LLUSA

Dia 29 de maig: Diada popular d'agencament de Municipis

Ja ens havíem trobat una altra vegada, feia aproximadament un mes, per tal d'endregar la planta de compostatge que per l'acció del vent havia embrutat els encontorns de plàstics i papers. Pel que fa als plàstics s'hi va posar una xarxa metàl·lica perquè això no tornés a passar.

Aquesta segona vegada l'objectiu era similar però alhora diferent. D'entrada obeïa a una necessitat peremptòria: separar el plàstic normal del P.V.C. -d'altra manera no se'ns recolliria. Eren ordres del recuperador que s'encarrega d'emportar-se l'esmentat material. D'altra banda hi havia la col·laboració a la crida de participació per a la neteja i agencaments d'indrets municipals que feia la *Federació de Municipis de Catalunya*. Per tant vàrem encabir la necessitat i la crida en un sol punt: separar plàstic del P.V.C. i agencar novament la planta de compostatge.

Per a fer aquesta activitat ens vam aplegar i-cinc persones entre les quals hi havia representants del Grup de Bombers, la Femosa, l'Alternativa, els Grallers, l'Ajuntament i altres veïns de la població. Va acabar amb una llangonissada a les dependències de les piscines locals i amb una llarga sobretaula.

D'aquesta darrera activitat es pot deduir fàcilment que calia comunicar a la població d'Artesa -era inevitable- la suggerència de separar el plàstic normal del P.V.C. Això ens ha portat a informar-nos més detingudament sobre les característiques d'aquest tipus de plàstic, sobretot quan podem arribar a establir una relació entre els envasos de P.V.C. i qualitat del producte envasat. També la identificació d'aquests tipus d'envasos . . . perquè no tot el que sembla P.V.C. ho és. Per exemple se sap segur que gairebé totes les ampolles d'aigua mineral sense gas de 1,5 litres

són de P.V.C. és a dir els envasos preferentment transparents però no sempre és així. Davant de la dificultat de la separació d'aquest element de la resta de plàstics hem optat per demanar informació al Departament de Medi Ambient i sembla que se'ns informarà. També la possibilitat que ens donin solucions al tema del plàstic i evitar més separacions de materials. De tot això ja us passarem la informació quan ens la facilitin. Amb tot el que hem anat llegint de moment tenim alguna idea clara que volem fer-vos-la saber. 1- Que és preferible com a embalatge el vidre o el paper, cartró, delofana, paper encerat, etc. com a embalatge que no el plàstic. 2- que el P.V.C. encara és menys aconsellable. Diferents organismes internacionals consideren aquests materials nocius per la salut ja que al cap d'un períodes de temps més o menys curt diferents components ja sigui del plàstic (pigmentacions a base de cadmi i plom, estabilitzants, antiinflaments, lubricants, . . .) com el mateix P.V.C? passen a l'aliment que després ingerim. Finalment no hem d'oblidar que com a residu és molt contaminant i costa molts anys de desintegrar-se. També resulta molt negatiu si es crema.

Bé quan tinguem més informació ja us la farem a mans. Si voleu tenir informació més directa us adrecem a les reunions dels últims divendres de cada mes a Casa de la Vila.

La NATURA és una font ineshaurible de recursos preservar-la es cosa de tots.

Alternativa Ecologista

SUPERDEPOR

Ja fa temps que tenia ganes de dir quatre coses sobre aquest fenomen socio-futbolístic que s'ha vingut a denominar Superdepor, però al darrer moment, un fet cabdal impedí que tota l'efervescència culera que porto acumulada a sobre, esclatés en forma escrita.

I és que culer com sóc, i sincer alhora, quan faltava una jornada per al final de la lliga, no em creia que el Barça tornés a repetir els triomfs assolits a les tres darreres lligues, i tenia al pap una sèrie de pensaments que resumien tot el que pensava sobre el Superdepor, i el que al seu voltant s'hi havia identificat, i em deia: *quan acabi aquesta lliga els foto canya, que s'han pensat! ..*

Però és clar, jo no hi comptava que després d'una setmana de celebracions, d'una ciutat preparada per al triomf amb les fonts pintades de blanc i blau, d'una Galícia festiva i eixelebrada, d'una Espanya confiada que per fi algú arrabassés el triomf a aquests torracollons del Barça (*polacos* Espanya dixit); no em creia, dic, que un porteret de nom González, se'ls carregués la festa i els aixafés la guitarra. Francament, cada cop que hi penso, no m'acabo d'empassar que puguessin perdre la lliga en el darrer minut, tot fallant un penal.

Però no hi ha més aigua que la que raja, i al cap i a la fi, el Superdepor, no va poder amb allò del qual tant se n'enfotien: la famosa pressió.

Que potser fou un invent d'en Cruiff, que si ara me n'enfoto dels *Chupa-chups*, que si

que s'han cregut aquests catalans, que ara ens els farem passar per la pedra . . . , TURUTUT ! !; a l'hora de la veritat, resulta que en Pujol tenia raó: *no digueu blat fins que és al sac, i ben lligat.*

És evident que el superdepor, excepte per als del Celta de Vigo, és un equip simpàtic per a tothom, però si alguna cosa m'ha tret de polleguera ha estat el ploriquejar continu del seu president, el Sr. Lendoiro.

Home!, ja ni ha prou d'anar dient que ells són un equip modest, fet a base d'esforç i de pedrera. Però que es pensen que ens mamem el dit, o què?.

Aquest equipet modestet, fet amb quatre duros, resulta que sols té un jugador titular indiscutible provinent de la pedrera, és Fran. La resta són un arreplegats, sense sentit pejoratiu, però arreplegats a cop de talonari, i sinó vegeu d'on provenen: Voro i Nando del València, López Recarte del Barça, Alfredo i Donato de l'Atlètic de Madrid, Aldana del R. Madrid, Bebeto i Donato són Brasilers, Djukic és serbi, Manjarin de l'Sporting de Gijon, Claudio del Mallorca . . . , és a dir, un compendi del futbol espanyol i bona part de l'estranger.

Però Lendoiro, carallu!! que no ho veus? Si el Barça, amb un pressupost milionari, té a Ferrer, Guardiola, Amor i Sergi a l'equip titular!!, desperta rapaziñu!!

Aleshores, perquè a tothom els és tan simpàtic el Superdepor?. Molt fàcil, perquè a Espanya si alguna cosa els reventa és que el

Barça, conscient del que representa, els foti la lliga enlaire.

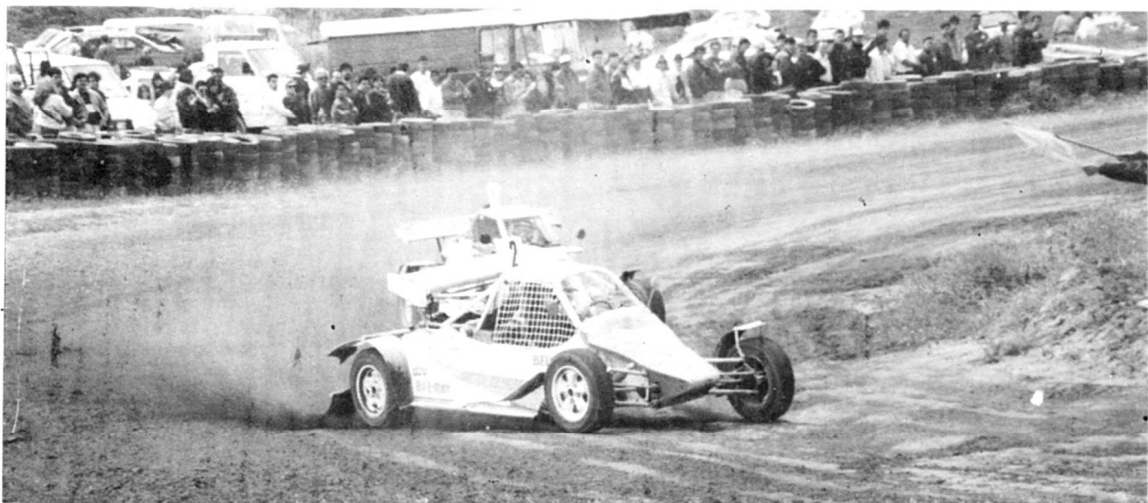
Doncs sabeu que us dic, que un altre any serà, però aquest cop, una vegada més, la lliga cap a Can Barça, que al cap i la fi és qui més s'ho merix. L'espectacle i els gols ha estat obra d'en Romàrio, Stoitxcov, Bakero,

Koeman i companyia. Ells han esta els veritables protagonistes, i no en lendoiro, el rei dels mocadors, ploramiques implacable, què ens intentà fer creure, que el Superdepor era l'aleví de l'Atletic Segre. I què més home !!

Ignasi Balué i Tomàs

Homenatge al jubilat i benei el terme.

Autocros, al circuit de "La Bassa del Plà".

J.Niubo.

SERÀ L'ALBADA !

*És la llàgrima que rodola avall al capvespre,
quan el cel i la terra es confonen, es besen.*

*La mirada s'atura en aquest punt infinit
al reflex de l'agonia que es vessa.*

Llavors la pell es refreda

i un vent glaçat recorre l'espina.

*Llavors els pensaments flueixen amb facilitat
mentre s'enlairen.*

Ja només el pit es belluga: agafa la vida, la deixa,

l'agafa . . . Com si en cada alenada d'aire

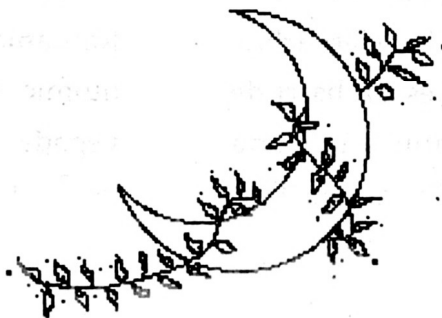
assaborís la llum del crepuscle,

no només l'últim raig del dia

sinó també la incipient frescor de la nit.

O serà l'albada?

Mireia Arnó

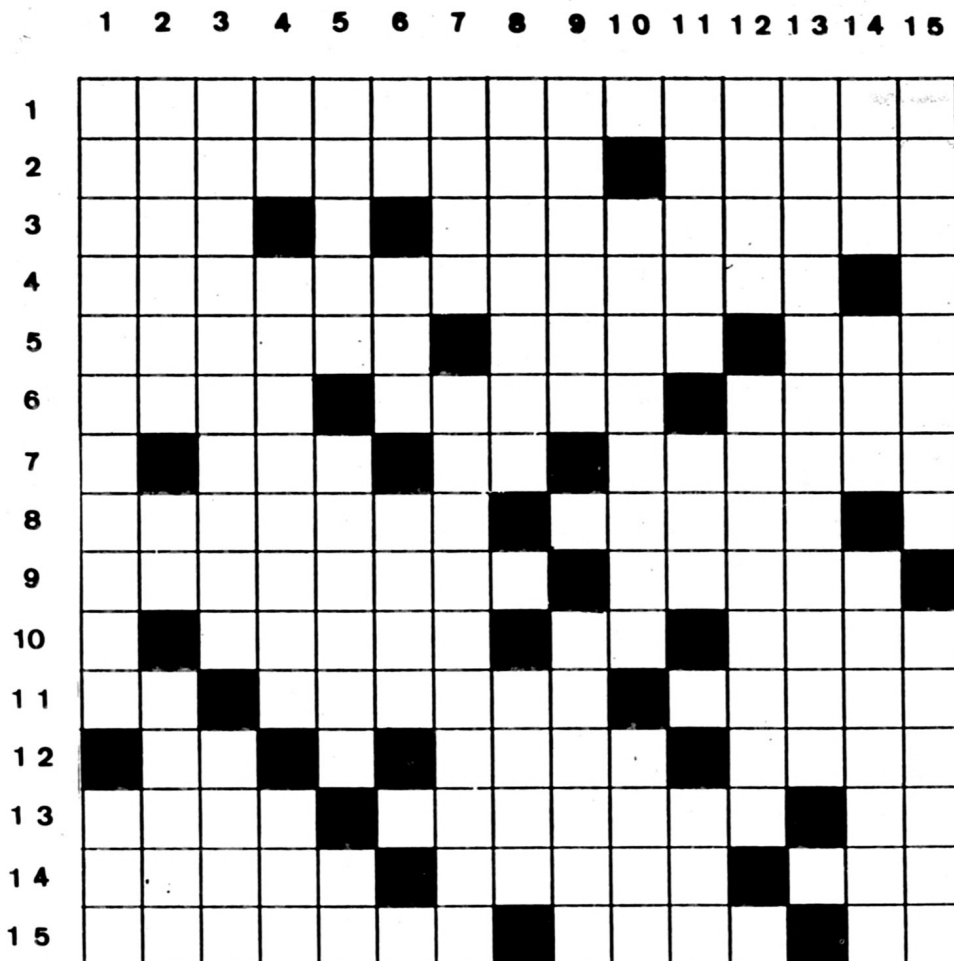
MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1-. Aparell domèstic que funciona amb electricitat. 2-. Burt (1913) actor de cine americà, conegut com l'home d'Alcatraz. Nereu, divinitat grega. 3-. Cert sindicat treballador. Consonant. Producte químic per a fabricar sabons. 4-. (Tot seguit), novel·la caballeresca catalana anònima. Consonant. 5-. S'ocupa de l'educació i de la cultura dintre de l'ONU. Al revés riu de l'Europa central. Casa d'ocells. 6-. Cansalada. Cinc d'iguals, Ràpid, lleugera. 7-. Divuitena lletra catalana. La matrícula de Sud-àfrica. Període de temps inmesurable. Abreujava, rebaixava. 8-. En plural, amor no sexual per una persona. Al revés, també pot ésser boiges. Consonant. 9-. En plural, unitat de quantitat elèctrica. Arrassar. 10-. La tercera. Relativa a l'aire. El nostre de cada dia. Prefix grec que vol dir vint. 11-. Cert arbre. Abans era un municipi i ara és un barri de Barcelona. Moviment alternatiu. 12-. Carta que té el número ú. Cent. En aquell lloc. Encara que rebuscat, llogaret de la Cerdanya, vora el Segre. 13-. Setè rei d'Israel. Guaita, observa. Liti. 14-. Rierol, torrent. Usa amb excés. Nom de consonant. 15-. Fa cadires. Primat. Al revés, article neutre.

VERTICALS

1-. Obra d'enginy laboriosament elaborada. Porció de corba. 2-. Ciutat canària amb zona universitària. Dario, autor i actor italià (mort accidental d'un anarquista). Proclamà l'estat català. 3-. Creua, per exemple cordes. Al revés, abat de Montserrat (1837-1921). 4-. Dues centes. Deu budista. Fibra de carn, fusta, etc. 5-. Per desgràcia, ara no està gaire ben vist fumar-lo, al revés cara grotesca. Acabament d'infinitiu. 6-. Consonants consecutives. Al revés, la roba d'això és negra. Governador islàmic. La primera i després la segona. 7-. Otger Desfer, tirar per terrat. 8-. Manuel (1842-1915) capità general de Catalunya. Consonant que pluralitza. Al revés, bala petita. 9-. Originari, nadiu. La consonant d'abans. Curt de gambals. 10-. Mil. La que recull la cendra. Regió de Romania. 11-. Al revés, sufix orgànic químic. Espai de temps. Cinc. Al revés, cap vegada. 12-. Que no és lliure. De tant en tant. La tercera. 13-. Triangular, fer triangles. La segona. 14-. Moneda japonesa. Tres vocals iguals. Pinatell. 15-. Quallar, especialment la sang. Seient de cerimònia.

SOLUCIÓ

HORIZONTALS

- 1.- Electrodomèstic. 2.- Lancaster. Nereo. 3.- Ugt. B. Glicerina. 4.- Curral e Guelf. G. 5.- Unesco. Anni. Niu. 6.- Baco. Dddd. Àgill. 7.- IR. Rsa. Eo. Reduia. 8.- Afetes. Leres. R. 9.- Coulombs. Kasar. 10.- I. Aeria. Pa. Icos. 11.- Om. Sarría. Vaivè. 12.- As. C. Allr. Roet. 13.- Acab. Atalala. Li. 14.- Riera. Abusa. Ela. 15.- Cadirer. Simi. Lo.

VERTICALS

- 1.- Elucubració. Arc. 2.- Laguna. Fo. Macia. 3.- Entrecreua. Deas 4.- Cc. Isoscles. Bri. 5.- Tabac. carota. Ar 6.- Rs. Dol. Emir. A. E. 7.- Otgé. Desbaratar. 8.- Delgado. S. Balr. 9.- Ortund. S. Pallusl. 10.- M. Cendrerà. Iasi. 11.- Ilene. Era. V. Mai. 12.- Sert. Adestara. I. 13.- Triangulació. E. 14.- Sien, III. Rovelló. 15.- Coagular. Setal.

JUDO ARTESENC

El passat dissabte dia 30 d'abril es va disputar al pabelló del col·legi Maristes de Lleida, els **Jocs Esportius de Judo**.

La competició més important va ésser a la categoria Cadet ja que els guanyadors es van classificar per a la fase final de Catalunya.

Dins de la categoria de més de 66 Kg. es va imposar Anna Betlem Reyes d'Artesa de Lleida, la qual representarà oficialment el Judo Lleidatà a la final de Catalunya a celebrar properament.

En la categoria infantil femenina de menys de 46 Kg., la primera posició va correspondre a Assutzena Reyes.

Amb menys de 50 Kg., la guanyadora va ser Verònica Herrera.

I la Lídia Solé, va guanyar amb la categoria de més de 50 Kg.

També van destacar i quedaren en primer lloc, Mònica Soler i Ivan Costa amb categoria minibenjamí.

Cal tenir en compte, que els nens Alfred Jiménez i Pau Gallart no van poder assistir.

Tots ells són reconeguts per la Federació Catalana de Judo com a joves promeses de l'esport Català.

Els anomenats són veïns d'aquesta localitat. Porten practicant aquest esport assiduament tan sols fa un any, gràcies al recolzament obtingut per la Federació Catalana de Judo i D. A. i d'Artesa Gestió.

Presentació de la coral d'Artesa.

EY, JOAN!!!

Era un dia molt bonic, feia un sol enlluernador, els raigs penetraven pels espais que deixaven les fulles tot formant unes boniques esclatxes de llum que ens submergien en un món de somnis en què tot era perfecte, tot estava en harmonia, les flors alegres i de colors vius ballaven per sobre del mantell d'herba humida, i jo era allí, allí mateix, enmig de la felicitat, admirant la generositat que el paisatge em proporcionava.

I va ser llavors, en el precís moment en què m'estava extasiant de l'olor d'una rosa, quan el vaig veure, o millor dit, quan vaig veure el seu cap -ja que estava molt lluny- era un cap grandíós, estrany, malformat, inhumà i fins i tot bonyegut, s'anava atansant cada cop més fins al punt

que vaig poder-lo veure completament era de color verd i em vaig adonar que el seu cap era proporcional al seu cos, o sigui una criatura desorbitada i al mateix temps tan gran com repugnant, però si més no m'atreia. Tornaria mai més a veure un ésser com aquell?. La resposta és senzilla . . . NO!!!, i per tant vaig aprofitar l'ocasió vaig omplir-me de coratge, vaig empenya la rosa i m'hi vaig enfrontar, m'admirava la meua pròpia valentia, aguantaria fins a final!. Ja estava a punt de punxar-lo quan tot d'una va ficar-se les mans al cap i va començar a estirar i estirar fins que se'l va treure i llavors . . . Ooooh! però si és bromista d'en Joan.

Sembey Norima

Concert de guitarra al local de la Femosa.

J.M^a.Basart

AMIC FELIP

He entés molt bé la teva anàlisi feta amb ironia extrema sobre els indis camperols de *Chiapas*, i m'ha fet molta gràcia. L'únic que vull aclarir, per si hi hagués algun malentès, és voler-los exportar la nostra mort al camp, ja que nosaltres, a diferència d'ells, no hem sabut crear un comandant Marcos, que al menys els ha donat la il·lusió per a continuar lluitant i poder viure d'allò que estimen.

Els pagesos d'aquí per l'egoisme que ens caracteritza, en tenir 26 peles més que els altres, ens hem tornat insolidaris i amaguem el cap sota l'ala. El govern sigui quin sigui, davant l'espectacle que donem com a col·lectiu vençut, no és d'estranyar que ens tingui com als indis dins una reserva anomenada agricultura.

Els *Chiapenes* podran estar més colpejats, podran ser més analfabets, podran ser més pobres, però de veritat els envejo, ja que al menys ells continuen sent éssers vius.

Nosaltres hem deixat de lluitar per aconseguir que la justícia substitueixi l'almoïna. Sé que no és tasca gens fàcil, però, just aquí resideix la grandesa per poder dir encara que existim. No tan sols hauria de sortir un *Zapata* al nostre país sinó arreu de la CEE.

A la CEE els importa un cogombre que cada any abandonin la terra un nombre X

de pagesos. Tant se val, si l'egoisme dels poderosos triomfa, tant se val si el capitalisme augmenta els seus guanys, tant se val si el Tercer Món camina cap a la fam. Què millor frase que la que va dir un diputat anglès a la Ciutat del Cab "*Com podrien les nostres dones lluir collars, anells i arracades d'or i pedres precioses, si no existissin els esclaus?*", i jo afegiria, i els pobres d'esperit.

Somniar no costa gaire, és veritat, però menys veritat és que gràcies als grans somniadors el món ha pogut caminar cap a una millor dignitat de vida. L'únic entristidor és que quan hem arribat a les fites dels somniadors, ens hem desentès de continuar lluitant i somniant per tots aquells que continuen essent explotats, humiliats i arrossegats a viure com a éssers inferiors.

Jo vull acabar dient ¡Visca Zapata! ¡Visca els Chiapencs! ¡Visca els somniadors! i que morin tots aquells buròcrates de coll blanc, que sols volen viure de la suor dels altres, no perquè siguin més llestos, més espavilats, sinó perquè els poders d'Estat els permeten i deixen fer, dins l'anomenat *Nou Ordre Internacional*.

Jomaes

EN LES NOSTRES MANS

Nosaltres hem pogut viure o simplement saber per mitjà de diferents formes que des del començament de la humanitat hi ha hagut desgràcies. Estem ben farts de sentir per tot arreu totes les guerres i injustícies que s'han anat succeint en el món per culpa nostra, per culpa de les persones. En som totalment conscients de totes aquestes catàstrofes que han acabat destruint grans quantitats de persones. Des que va néixer la primera persona, i posteriorment les altres, i al llarg de la història, nosaltres hem pogut comprovar que la guerra i les injustícies en general han estat sempre els factors més estudiats, els que han ocupat més pàgines als llibres d'història. I per això mateix, i com a persones que som i veient totes les barbaritats que ha sofert la humanitat hauríem de adonar-nos-en i intentar d'evitar ja, per sempre més totes aquestes perversitats que hem arribat a sofrir.

No està bé que nosaltres deixant de banda totes aquelles persones que per desgràcia han nascut en mal lloc i en mal moment, i que per aquesta simple raó necessiten del nostre ajut. No ens hem d'enganyar, hauria de pesar sobre la nostra consciència que nosaltres, per simple comoditat, i evitant tot sacrifici i esforç deixem d'importar-nos pels seus problemes, ja que són mínims o inexistents els esforços individuals de cadascú de nosaltres per tal d'ajudar les persones necessitades.

Hem de pensar, reflexionar sobre totes aquelles persones que viuen en guerra, totes aquelles persones que estan morint sense cap culpa. Però, segur, que molts de nosaltres ens posarem a afirmar:

Ah però si això està molt lluny de nosaltres, no ens cal preocupar per aquestes coses.

Però és evident, que pensant això ens equivoquem. Qualsevol dia, podem ser nosaltres els qui estiguem enmig d'una guerra, podem ser nosaltres els qui passem gana, poden ser els nostres familiars i amics o nosaltres també els qui morim i segur, que en aquesta situació demanariem o simplement veuríem com és de necessari l'ajut entre persones.

M'agradaria per últim que nosaltres, tots nosaltres, qualsevol dia, descansats, asseguts, ens poséssim a pensar, ens poséssim a meditar, meditar sobre el que en realitat vol arribar a ser la humanitat, com realment volem que sigui el nostre futur, quants amics i enemics volem arribar a tenir. Si us plau, no deixem que la comoditat ens envaeixi i per uns moments pensem en tota aquella gent desventurada i per poc que sigui fem alguna cosa per ells, fem alguna cosa per l'humanitat, per tenir un futur millor, perquè de segur, que si ho fem ens faran una rialla, una rialla que val molt més que totes les coses que nosaltres puguem tenir o desitjar. Per l'amor de Déu, deixem de comportar-nos com *animals* i per un cop, escoltem el nostre cor, deixem que aquest ens parli i de segur, que si tots o fem així, totes i cadascuna de les persones d'aquest món podrem viure amb la felicitat que tots i cadascun de nosaltres necessitem i desitgem. Està doncs . . . A LES NOSTRES MANS.

MALOKAK

Sàvia ignorància

Fa uns dies, quan dinava, vaig mirar el programa *La tada és nostra*, de TV3.

Doncs bé, en un apartat d'aquest programa, l'escriptora Maria Novell, es dedicava a mostrar i comentar uns anuncis de diari, d'aquells on la gent busca feina. Eren un anunci més aviat divertits pel seu contingut, és a dir, que la gent demanava feina d'una manera bastant rebuscada.

Quan l'escriptora ja n'havia ensenyat uns quants, en va treure un que hi posava textualment: **TORERO CARRETER**, *encarregat de magatzem, amb coneixement d'informàtica i experiència.*

El primer que vaig pensar va ser que aquell anunci, a diferència dels que havien ensenyat fins llavors, era d'allo més normal, ja es tractava d'una persona determinada, la qual era un conductor d'una màquina elevadora anomenada *toro*.

I és que la causa que aquell anunci fos, per dir-ho d'alguna manera, classificat com a poc usual, va ser que la gran escriptora i el prestigiós presentador van interpretar que aquell torero era un torero, d'aquells que tenen, dins un recipient amb formol, una orella de toro, prèviament torturat i mutilat.

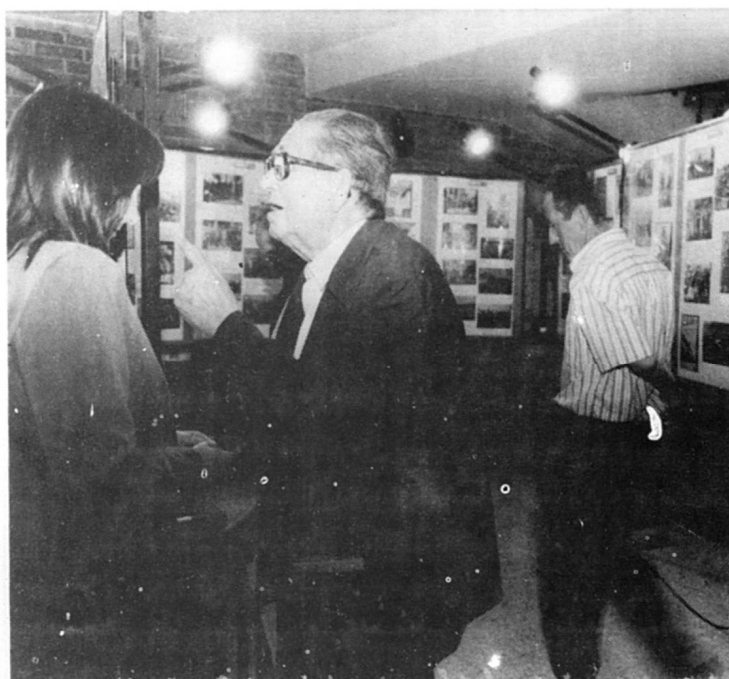
Allò va ser desastrós. El presentador i l'escriptora van muntar un quadre magnífic, rient d'un anunci de diari normal i corrent, comentant tot el que deia aquell anunci, però amb el punt de referència d'un torero dels que van vestits molt cenyits, amb un barret negre ovalat, una tela vermella a les mans, i

una mena d'espasa prima i molt punxeguda, per tal de donar el cop de gràcia al brau.

Es preguntaven tota l'estona coses com, què tenia a veure la informàtica amb el món del toreig, o bé com podia ser una persona torero, carreter i encarregat i encarregat d'un magatzem alhora.

Em sobta veure com una escriptora no s'ha pogut parar a pensar que la paraula esmentada, pugui tenir diversos significats, i encara més havent analitzat l'anunci.

Alexis Cardet

l'Exposició al president Francesc Macià.

AMB POQUES PARAULES

(22) Corrupció

La política espanyola no guanya per ensurts. Tan prompte sortim d'un cas que ja som en un altre. La premsa, amb la publicació dels casos Roldan i Rubio, per dir els més significatius, ha posat al damunt la taula la problemàtica de la corrupció. Casos molt greus d'utilització de càrrecs públics per a aprofit personal. Res de nou sota el sol. La cultura del *pelotazo*, tal com han batejat la concepció moral de la dècada dels vuitanta, ha impregnat tota la societat amb l'obsessió de l'enriquiment immediat, sense esforç ni escrúpols. El que compta és enriqueir-se, no importa com: el fi justifica els mitjans.

Penso, modestament, i amb això no vull excusar la poca alçada moral de tants polítics actuals ni d'aquells que durant aquests anys han tingut la responsabilitat política, que aquesta moral del *pelotazo* no és res més que la reactualització de la moral de l'estraperlo de la postguerra, època difícil, però en la qual es forjaren immenses fortunes de forma ben poc escrupulosa.

A la democràcia alguns li suposaren, ben ingènuament per altra part, honestetat i transparència, sense plantejar-nos que allò que fa bons els sistemes polítics no és solament el marc legal, sinó també les persones que l'apliquen. La democràcia espanyola sorgida de la continuïtat franquista ha agafat bona part dels tics i costums d'aquest sistema. No podia ser altrament. La història sempre passa factura.

La transició democràtica s'assentà sobre el no fer neteja per preservar la bona convivència, no violentar els poders fàctics, l'amnèsia sobre el passat, sense depurar responsabilitats d'aquells que serviren un sistema abusiu i corrupte per definició. I és clar, les conseqüències són una democràcia feble, sense continguts morals, amb l'evidència continuada que, a l'hora de la veritat, als qui ostenten el poder en qualsevol de les seves expressions, mai no els passa res, facin el que facin. El Generalísimo, com l'heroi castellà, ens ha guanyat una altra batalla després de mort. I tan hermètica que ens semblà la llosa quan l'enterraren.

Felip Gallart i Fernàndez

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (25)

CAVALL FORT

Aquesta era una distracció tant de nens com de nenes, encara que els xiquets hi jugaven més assíduament. El nombre ideal de jugadors era de sis o vuit, dividits en dos equips. Normalment hi havia un altre xiquet o xiqueta que no jugava, però que feia de mare i al mateix temps d'àrbitre quan hi havia algun conflicte o discussió entre els jugadors. Quan començava el joc, el que feia de mare es posava assegut en un pedrís i els jugadors es posaven en filera davant d'aquest, un darrera l'altre, tots ajupits; el primer repenjava el cap a la falda del que feia de mare i amb les mans s'estrebava al pedrís. Els altres posaven el

al darrera mateix del jugador del seu davant, arrapant-se fort amb les mans a les seves anques o cames. Normalment el jugador primer (el que posava el cap a la falda de la mare) era el més petit o el més dèbil de la colla, pel contrari el darrer era el més gros i cepat de tots; això es feia així perquè aquest darrer havia de resistir més pes i, sobretot, perquè la seva còrpora impedia un bon salt dels altres.

El joc consistia que tots els jugadors contraris al que pagaven, havien de saltar un a un sobre la filera dels jugadors ajupits; havien de saltar i romandre al seu lloc (el lloc que quedaven després del salt) sense poder-se moure per millorar la seva situació. A cops, en saltar, algun jugador quedava decantat o penjat cap a un costat del jugador que havia

saltat, i durant l'estona que havia d'esperar que saltessin els seus companys s'anava decantant més i més, fent-se-li difícil d'aguantar-se. El darrer jugador en saltar (que sempre era el més destre a fer-ho) era l'únic que podia desplaçar-se, per sobre els altres jugadors fins on era la mare, llavors havia de tocar, amb el peu el pedrís on estava asseguda. Si ho aconseguia, el seu equip tornava a saltar.

Cada jugador, quan li tocava el torn de saltar, prenia revolada i cridava (per alertar els que pagaven): *vooten* i repenjant les mans a les anques del darrer dels jugadors que pagaven saltava tan fort com podia cap endins de la filera i quan queia s'abraçava al jugador de sota seu i cridava:

Cavall fort,

tint-te fort.

Quan te cansos

digos fava.

i restava immòbil esperant que saltessin els altres companys. Si alguna vegada els jugadors queien malament o saltaven poc i en algun moment es bellugaven o tocaven una mà o un peu a terra, tot el seu equip perdia. Per un altre costat, si algun jugador dels que pagava no podia resistir el pes del jugador o jugadors de sobre seu i s'enfonsava o perdia l'equilibri (suposant que un jugador contrari romangués massa estona penjat en un costat seu), el joc, llavors, havia de recomençar pagant els mateixos.

CAVALL FORT D'UN

A Artesa es jugava a una modalitat de Cavall Fort en que només pagava un jugador i els que saltaven podien ser tres o quatre. El jugador que pagava es col·locava de la mateixa manera que en el joc anterior (el cap a la falda del que feia de mare). Els jugadors que saltaven ho feien per torn, un darrera l'altre; el primer saltava sobre el que pagava i s'havia de quedar immòbil, el segon havia de saltar sobre aquest i el tercer sobre el segon, etc. Cada jugador un cop ja havia saltat havia de dir:

*Cavall Fort,
tint-te fort.*

*Quan te cansos
digos fava.*

El jugador que en saltar feia caure els altres o enfonsava el *cavall*, era el que, en recomençar el joc, pagava.

BON DIA NOSTRE PARE

Aquest era un joc només de xiquetes, en el qual hi podien prendre part una bona colla de jugadores. Pel seu plantejament sembla un joc de rotllana o de *ball rodó*. Temptats vam estar de posar-lo junt a aquells el dia que en vam parlar, però pel fet que a Artesa sempre l'hem vist com un joc obert, ens hem estimat més posar-lo per separat.

Per a començar a jugar a aquest entreteniment, les jugadores n'escollien una que fes de *pare*, totes les altres feien de *filles*. El joc es desenvolupava d'aquesta manera:

Les filles simulaven haver marxat de casa per a aprendre algun ofici i ara tornaven per a comunicar al seu pare l'ofici que havien

aprés; li havien de comunicar només amb els signes adequats perquè el pare endevinés de quin es tractava.

Mentre la que feia de pare quedava sola en un indret prèviament escollit, les altres jugadores, un bon tros lluny, agrupades totes en una rotllana, discutien l'ofici que havien de triar per comunicar-lo al seu pare; triaven l'ofici i la manera com havien de simular-lo al seu pare perquè aquest, pugués endevinar-lo. Quan totes ja estaven d'acord, s'agafaven de les mans fent una filera, i sense deixar-se s'apropaven a la que feia de pare, fent de manera que aquesta quedés al centre (però al davant) de la filera. En aquest moment, tot oscil·lant juntes endavant i endarrera mantenien un diàleg, amb la jugadora solitària, cantant aquesta cançoneta:

-Bon dia nostre pare,

bon dia nostre rei.

*-Bon dia filles meues,
quin ofici teniu?*

*-Aquest ofici pare,
mireu-lo com es fa:*

Així, així, així,

així, així i aixà!

En dir *així, així, i així, així i aixà* les nenes es deixaven de les mans i feien amb senyes de quin ofici es tractava. Si el pare (pels senyals que li feien les jugadores) creia endevinar de quin ofici es tractava, deia el nom en veu alta; si el nom corresponia a l'ofici triat, les xiquetes marxaven corrent, cadascuna pel costat que volia, ja que la que feia de pare, llavors les empaitava per mirar d'agafar-ne o tocar-ne una, la qual en recomençar el joc, faria de pare. Però si el pare no encertava el nom de l'ofici de les filles, aquestes li deien que no, i se'n tornaven altre cop a fer rotllana per

empescar-se un altre ofici i recomençar el joc.

MAMA, MAMITA

En aquesta distracció que nosaltres ja l'hem coneguda molt castellanitzada, hi jugaven tant els xiquets com les xiquetes i, fins i tot, barrejats. Hi havia d'haver una que fes de mare (o marmessora) que era el (o la) que manava i portava el joc. Tots els jugadors i jugadores (un nombre indefinit) es posaven en una renglera darrera d'una ratlla, la mare es col·locava prop d'una paret. El joc es reduïa que els jugadors havien d'anar avançant a les ordres de la mare.

Quan començava el joc, el primer jugador i els altres al seu torn (sempre d'esquerra a dreta, mirant des de la posició de la mare), havien de dir: *mama, mamita, quantas pasitas doy?*. La mare contestava un nombre determinat de passes (d'una ales que fossin). Les passes, però, no totes eren igual; hi havia categories de més grans a més petites i encara que el joc estés castellanitzat la categoria de les passes eren sempre en català. Les passes podien ser: de *gegant* (o d'elefant) que era la més gran (tant com podia abastar les cames de cada jugador). Llavors en sentit descendent hi havia la de *llebre*, la de *perdiu*, la de *pardal* i la de *puça*. Aquestes passes, però, igual podien ser manades que es fessin cap endavant com cap endarrera. Abans de fer les passes, en un sentit o en un altre, el jugador/a encara necessitava la darrera aprovació de la mare i per això havia de dir: *las doy?*. D'aquesta manera els jugadors i jugadores anaven avançant o retrocedint a voluntat de la marmessora. Quan un jugador ja era prop de la paret i en un moment donat la tocava amb

la mà, aquest jugador passava a fer de mare i recomençava el joc.

La distracció principal d'aquest entreteniment (allò que el feia divertit) era anar avançant poc a poquet sense esperar les ordres de la mare, però procurant sempre que aquesta no se n'adonés, ja que si la mare s'adonava de qualsevol moviment, feia tornar el/la jugador/a darrera de la ratlla de sortida, però, com que sempre hi prenien part molts xiquets i xiquetes, era gairebé impossible que la mare els controlés a tots.

TOCAR PARET

Aquest joc que hem batejat com a tocar paret (no sabem si tenia un altre nom) era molt semblant al que acabem d'explicar. La mare es posava a tocar d'una paret i els jugadors/res darrera d'una ratlla força lluny de la paret. En aquest, però ningú no demanava permís per avançar ni hi havia cap mena de categoria.

En començar el joc, la mare es girava de cara a la paret i romania d'esquena als jugadors/res el temps que li semblava. Era el moment que els jugadors i jugadores esperaven per avançar. Quan la mare es tornava a girar, però tots havien de quedar-se immòvils, ja que si la mare veia algú que es movia, el feia tornar darrera de la ratlla de sortida. La mare, a voltes, feia com si es girés de cara a la paret, però no ho feia i així enxampava més colla de xiquets i xiquetes en moviment, els quals els feia recular a tots. El jugador que arribava a tocar la paret, passava a ser la mare.

A. C.

